

VŠB-Technická univerzita Ostrava
Ekonomická fakulta

WD-55-07-1

Regionální disparity v územním rozvoji ČR – jejich vznik, identifikace a eliminace

TEORIE, KLASIFIKACE A SYSTÉMOVÁ DEKOMPONICE REGIONÁLNÍCH DISPARIT

Redakčně upravená roční zpráva 2008

Ostrava, leden 2009

OBSAH

1	Zaměření a cíle výzkumného úkolu v roce 2008	3
2	Řešené aktivity a Dosažené dílčí výsledky výzkumu v roce 2008.....	5
2.1	Aktivita A401	5
2.2	Aktivita A402a.....	6
3	Rozvržení výzkumu v roce 2008 do dílčích úkolů.....	8
3.1	Dílčí úkol – Teorie, klasifikace a hodnocení významnosti regionálních disparit	8
3.2	Dílčí úkol 3 – Dekompozice systému sledování a hodnocení regionálních disparit v České republice	8
3.3	Dílčí úkol 4 – Komparativní analýza pojetí, přístupů a využití regionálních disparit ve vybraných střeoevropských zemích	8
3	Závěry a další orientace výzkumu regionálních disparit	10
3.1	Závěry k teorii, pojetí, identifikaci, klasifikaci a hodnocení disparit a regionálních disparit	10
3.2	Další orientace výzkumu regionálních disparit	11
	LITERATURA.....	13

1 ZAMĚŘENÍ A CÍLE VÝZKUMNÉHO ÚKOLU V ROCE 2008

Výzkum disparit v územním rozvoji České republiky je projektem realizovaným v rámci výzkumného programu Ministerstva pro místní rozvoj na léta 2007 až 2011 - programu WD - Výzkum pro řešení regionálních disparit.

V rámci výzkumného úkolu **WD-55-07-1 Regionální disparity v územním rozvoji ČR** – jejich vznik, identifikace a eliminace byly v roce 2008 řešeny dvě výzkumné aktivity:

Dokončena byla aktivita

A401 - Rozšíření a prohloubení poznání vývoje územních nerovností vedoucích k disparitám ovlivňujícím rozvoj jednotlivých regionů i celkový regionální rozvoj České republiky,

a rozpracována byla aktivita A402. Vzhledem k časovému nesouladu termínů řešení aktivity s termíny hodnocení průběžných výsledků řešení ze strany MMR, byla aktivita časově a obsahově rozdělena na dvě části – A402a a A402b.

Obsahem aktivity **A402** je navržení systémového a metodologického rámce pro identifikaci a klasifikaci územních disparit. Provedení systémové dekompozice regionálních disparit v ČR a deskripce jejich relevantních vazeb.

Aktivita A402 byla rozdělena na dvě části takto:

Na část **A402a** řešenou v období 1.4.2008 – 31.12.2008 a na část **A402b** řešenou v období 2.1.2009 – 31.3.2009

Obsah řešení aktivity A402a

V první fázi prací prohloubení problematiky, prezentované v předchozí etapě. V první řadě teoretické rozpracování přístupů, které se váží k negativním a pozitivním disparitám.

Z teoreticko-metodologického hlediska prohloubení pojetí informační hodnoty disparit a definování čtyř aspektů jejich informační hodnoty. Dále prohloubení hledisek zkoumání regionálních disparit a rozpracování jejich relevantních atributů, jako východiska pro klasifikaci a systémovou dekompozici regionálních disparit.

Podrobení kritické analýze skeletu soustavy sledování a hodnocení regionálních disparit, navrženého v 1. etapě řešení a v návaznosti na to byla provedení jeho aktualizace a doplnění.

V části řešení zaměřeného na přenos poznatků o regionálních disparitách vyplývajících z mezinárodního srovnání a budou analyzovány dokumenty pro komparativní analýzu pojetí a využití regionálních disparit v regionální politice a v regionálním managementu pěti vybraných zemí střední Evropy.

Na základě studia strategických a programových dokumentů národní regionální politiky a politiky soudržnosti v Maďarsku, Německu, Polsku, Rakousku a na Slovensku a na základě analýzy statistických dat budou pro každý stát analyzovány hlavní regionální disparity a přístupy k řešení disparit na národní a regionální úrovni.

Obsah řešení aktivity A402b

Ve druhé části řešení aktivity A402 bude řešení zaměřeno na podrobnější rozpracování vertikální a horizontální perspektivy a jejího základního členění. Pozornost bude věnována především rozpracování horizontální perspektivy a její koordinaci s klasifikací na 1. a 2. úrovni.

Rovněž budou definovány tzv. nemateriální (mentální) disparity a rozpracováno jejich pojetí a klasifikace.

Při dekompozici systému sledování a hodnocení regionálních disparit v ČR bude pozornost zaměřena na dopracování soustavy primárních a sekundárních indikátorů. Rovněž budou naznačeny základní souvislosti spojené s jejich uplatněním.

V návaznosti na provedenou systémovou dekompozici regionálních disparit bude vypracován návrh soustavy deskriptorů a indikátorů pro identifikaci regionálních disparit ve sféře sociální, ekonomické a územní.

V rámci mezinárodního srovnání bude z dílčích závěrů pro jednotlivé země provedena komparativní analýza pojetí, přístupů a využití regionálních disparit v regionálním managementu zemí středoevropského prostoru a v rámci EU.

Závěrečnou část prací na aktivitě A402b bude shrnutí získaných poznatků do ucelené podoby ve formě 3 výzkumných studií a průběžné výzkumné zprávy, zahrnující rovněž práce provedené v období 1. 4. 2008 – 31. 12. 2008 v rámci aktivity A402a.

Poznatky a závěry aktivity A402 budou následně využity při řešení aktivity A403, jejímž hlavním obsahovým zaměřením je rozpracování a ověření nástrojů pro sledování, hodnocení a eliminaci resp. zmírňování územních disparit a deskripce cest možného ovlivňování vývoje územních disparit prostřednictvím regionálního managementu, zejména prostřednictvím vypracovávaných rozvojových strategií a programů.

2 ŘEŠENÉ AKTIVITY A DOSAŽENÉ DÍLČÍ VÝSLEDKY VÝZKUMU V ROCE 2008

Splnění první aktivity (A401) a podstatné části prvního dílčího cíle (DC001) bylo prezentováno v červnu 2008 průběžnou výzkumnou zprávou TEORIE, IDENTIFIKACE, KLASIFIKACE A HODNOCENÍ REGIONÁLNÍCH DISPARIT a vydáním tří výzkumných studií:

- Vznik regionálních disparit, jejich pojetí, charakteristika a klasifikace
- Identifikace, dekompozice a hodnocení regionálních disparit
- Regionální disparity v mezinárodním srovnání

Dostupné na: <http://disparity.vsb.cz/cz/o-projektu/vysledky/>

Podrobně jsou dílčí výsledky prezentované tímto realizačním výstupem popsány ve výzkumné zprávě dostupné v části 4.4 přílohové části periodické zprávy 2008.

Závěry vyplývající z poznatků výzkumu v roce 2008 a další orientace resp. usměrnění prací jsou uvedeny dále v kapitole 4.

2.1 Aktivita A401

Cílem aktivity A401 bylo rozšíření a prohloubení poznání vývoje územních nerovností vedoucích k disparitám ovlivňujícím rozvoj jednotlivých regionů i celkový regionální rozvoj České republiky.

V průběhu celého řešení jsou disparity pojímány jako fenomén, jehož pochopení a zvládnutí má velký vliv na územní rozvoj země i na kvalitu regionálního managementu na všech jeho úrovních.

Podstatné proto bylo hned v počátku výzkumu zjistit, jak je tento fenomén ve světě, zejména však v Evropě, teoreticky a metodologicky zvládnut a jak kvalitní východiska pro náš výzkum vytváří dosud publikované práce uznávaných autorů, zabývajících se touto problematikou.

Analytická fáze výzkumu, reprezentovaná aktivitou A401 byla proto přednostně zaměřena na zkoumání výchozího stavu zvládnutí předmětné problematiky, ale již i vypracování prvních výchozích návrhů jejího řešení v podmínkách České republiky.

Vymezeny byly tyto problémových okruhy výzkumných prací:

- Analýza publikovaných prací teorie a metodologie disparit a regionálních disparit.
- Analýza vzniku územních nerovností, jejich charakteru a vývoje, deskripce atributů disparit, klasifikace regionálních disparit.
- Vypracování výchozího návrhu systému sledování a hodnocení regionálních disparit v podmínkách ČR a principů jeho dekompozice do úrovně indikátorů.
- Analýza používaných metod měření a hodnocení regionálních disparit a jejich srovnání.
- Výchozí návrh metod využitelných pro hodnocení disparit v regionálním managementu ČR.

- Komparace regionálních disparit v zemích středoevropského prostoru (2 země EU15, 3 nové členské země EU – Německo, Rakousko, Slovensko, Polsko, Maďarsko).

Jako výsledek prací na aktivitě A401 byla navržena teoretická východiska a metodické postupy pro identifikaci, klasifikaci a hodnocení regionálních disparit, rozšířeno a prohloubeno bylo poznání vývoje územních nerovností vedoucích k disparitám ovlivňujícím rozvoj jednotlivých regionů i celkový regionální rozvoj České republiky.

Byla vytvořena výchozí poznatková základna pro návrhovou a aplikační část úkolu (aktivity A402 - A403) a věcně i metodicky uspořádané dostupné poznatky o regionálních disparitách v pěti středoevropských zemích.

Výsledky aktivity A401 vytvořily analytický základ pro pokračování výzkumu aktivitou A402a.

Výsledky analytické části úkolu byly průběžně prezentovány různými formami.

Získané poznatky a dosažené výsledky aktivity jsou prezentovány na webové stránce úkolu <http://disparity.vsb.cz>.

Dílní výsledky výzkumu jsou prezentovány v recenzovaném elektronickém časopisu REGIONÁLNÍ DISPARITY vydávaném v rámci tohoto výzkumného úkolu (ve třech vydaných číslech bylo řešiteli úkolu publikováno 15 příspěvků charakterizujících z různých pohledů dosažené dílní výsledky řešení).

2.2 Aktivita A402a

Aktivita A402a byla zahájena v souladu s plánem k 1.4.2008. Její plánované zaměření bylo konfrontováno s poznatky získanými v průběhu řešení aktivity A401 a na základě jejich dosažených výsledků modifikováno.

Obsahové úpravy neměnily stanovený cíl, ani výstupy řešení aktivity. Na základě dosaženého stavu poznání problematiky disparit se aměnily zejména vzájemné proporce a hloubka zkoumání jednotlivých problémů. Zpřesněný obsah aktivity A402a byl rozvržen do dílčích úkolů a v rámci nich probíhaly potřebné výzkumné aktivity.

Rozsah plnění cílů řešení úkolu jako celku k 31.12.2008 je větší, než předpokládal plán.

Vedle prezentace úkolu a jeho průběžných výsledků v průběžné výzkumné zprávě, v dílčích výzkumných studiích a na webových stránkách úkolu <http://disparity.vsb.cz/cz/o-projektu/vysledky/> byla vydána dvě čísla recenzovaného elektronického časopisu REGIONÁLNÍ DISPARITY, vydávaného v rámci tohoto výzkumného úkolu (dostupné na <http://disparity.vsb.cz/cz/working-papers/>) a dílní výsledky úkolu byly také prezentovány dvěma publikovanými příspěvky (Hučka, M., Kutscherauer, A: Metodologická východiska zkoumání regionálních disparit; Kutscherauer, A: Regionální disparity v malých zemích) na 11. mezinárodním kolokviu o regionálních vědách 2008 a řadou dalších článků v odborném tisku (viz periodickou zprávu 2008 – přílohu 4.2).

Jako součást prezentace výsledků úkolu byl uskutečněn mezinárodní vědecký seminář „Regionální disparity – jejich pojetí, klasifikace a měření “ ve dnech 13. – 14.11.2008 v Šilheřovicích, na kterém byly prezentovány průběžné výsledky řešení i poznatky spolupracujících zahraničních institucí. Velký prostor byl vytvořen také pro prezentaci

výsledků výzkumu ostatním řešitelům programu WD – Výzkum pro řešení regionálních disparit a jejich vzájemnou konfrontaci.

Po obsahové stránce byl seminář zaměřen tak, aby zmapoval dosažený průběžný stav poznání problematiky disparit v linii teorie - metodologie - zjišťování (měření) – hodnocení – prezentace regionálních disparit a pomohl žádoucími směry usměrnit druhou polovinu řešení programu „WD – Výzkum na podporu regionálních disparit“. Své průběžné výsledky řešení prezentovalo šest výzkumných úkolů programu.

Sborník příspěvků prezentovaných na semináři je dostupný na:

http://disparity.vsb.cz/sbornik_html/index.php .

3 ROZVRŽENÍ VÝZKUMU V ROCE 2008 DO DÍLČÍCH ÚKOLŮ

Výše uvedené problémové (obsahové) vymezení výzkumu bylo rozvrženo do tří dílčích úkolů, jejichž výsledky zkoumání budou prezentovány dílčími výzkumnými studiiemi v březnu 2009. Tyto výzkumné studie budou prezentovat souhrnně výsledky řešení obou částí aktivity A402 a následně budou integrovány do výzkumné zprávy (průběžného realizačního výstupu) REGIONÁLNÍ DISPARITY - Teorie, klasifikace, systémová dekompozice a mezinárodní srovnání.

3.1 Dílčí úkol Teorie, klasifikace a hodnocení významnosti regionálních disparit

Cílem tohoto dílčího úkolu je vytvoření teoretického a metodologického rámce pro identifikaci a klasifikaci regionálních disparit v České republice a deskripce jejich relevantních vazeb.

Stanovený cíl je naplňován prostřednictvím těchto aktivit:

- zkoumáním a kritickým posouzením dosavadních systémových a metodických přístupů k regionálním disparitám v ČR a ve světě,
- identifikací a rozpracováním atributů (podstatných znaků) regionálních disparit,
- specifikací typů územních disparit jako základního hlediska jejich systémové dekompozice a klasifikace,
- navržením klasifikační stupnice regionálních disparit.

3.2 Dílčí úkol Dekompozice systému sledování a hodnocení regionálních disparit v České republice

Cílem tohoto dílčího úkolu je navržení systému sledování a hodnocení regionálních disparit v České republice a provedení jeho dekompozice až do úrovně indikátorů (ukazatelů).

Stanovený cíl je naplňován prostřednictvím těchto aktivit:

- shrnutí teoretických východisek i empirických zkušeností rozhodujících pro identifikaci disparit,
- formulováním základních východisek pro identifikaci regionálních disparit v ČR,
- zdůvodněním metodického přístupu k identifikaci disparit včetně přístupu k vymezení oblastí, v nichž jsou disparity identifikovány,
- navržením soustavy deskriptorů a indikátorů disparit mezi regiony ČR v oblastech ekonomické, sociální a územní podle jednotlivých úrovní hierarchie stát, kraj, obec s rozšířenou působností, obec),

3.3 Dílčí úkol Komparativní analýza pojetí, přístupů a využití regionálních disparit ve vybraných střeoevropských zemích

Cílem tohoto dílčího úkolu je přispět k naplnění dílčího cíle úkolu DC002 „vypracování metodiky přenosu poznatků a nástrojů ovlivňujících řešení regionálních disparit do metod a technik regionálního managementu“.

Výzkum v rámci tohoto dílčího úkolu je zaměřený na mezinárodní srovnání přístupu k řešení disparit vybraných střeoevropských zemí a má vytvořit předpoklady k přenesení mezinárodních zkušenosti do praxe regionálního managementu v České republice.

Tato výzkumná studie úzce navazuje na poznatky a návrhy z předchozí studie a dále je rozpracovává tak, aby byl naplněn dílčí cíl úkolu.

Stanovený cíl je naplňován prostřednictvím těchto aktivit:

- souhrnným představením současných přístupů k regionální politice v zemích EU,
- shrnutím reakcí regionální politiky zemí EU na řešení regionálních problémů, na řízení regionální politiky a regionální management,
- analýzou struktury vybraných strategických a programových dokumentů regionální politiky ve vybraných zemích,
- analýzou přístupů k řešení regionálních disparit v těchto zemích na národní a regionální úrovni,
- Provedením syntézy získaných poznatků řešení regionálních disparit v jednotlivých zemích.

Řešení výše specifikovaných aktivit tvoří jednotlivé části obsahu charakterizovaných výzkumných studií.

Stav rozpracovanosti všech tří výzkumných studií k 31.12.2008 vytvořil předpoklad jejich dokončení a prezentace výsledků řešení v plánovaném termínu 31.3.2009.

3 ZÁVĚRY A DALŠÍ ORIENTACE VÝZKUMU REGIONÁLNÍCH DISPARIT

3.1 Závěry k teorii, pojetí, identifikaci, klasifikaci a hodnocení disparit a regionálních disparit

Výskyt prostorové proměnnosti vede k nerovnoměrnému rozvoji regionů, charakterizovanému vznikem prostorových nerovností - disparit. Problematika disparit je složitý problém, který zasluhuje, aby byly aplikovány celostní pohled, multidimenzionální přístup, multidisciplinární způsob zkoumání a použita pluralitní metodologie jeho zkoumání.

Prezentovaná hlediska zkoumání regionálních disparit představují velkou šíři pohledů na regionální disparity a dokreslují dříve uvedená filozofická a systémová východiska pojímat regionální disparity jako multidimenzionální problém.

Pro další analýzy, ale zejména pro účely ovlivňování regionálních disparit nástroji regionální politiky je zapotřebí tyto různorodé pohledy na regionální disparity převést do „uchopitelné“ podoby. V této souvislosti je především nutné stanovit, která hlediska budou použita pro *klasifikaci* regionálních disparit, a která hlediska budou považována za *atributy* identifikovaných regionálních disparit.

Tato východiska vedla řešitele k tomu, že bylo analyzováno několik hledisek pro identifikaci, hodnocení, resp. klasifikaci regionálních disparit. Jde o hlediska: časové, měřitelnost, teritorialitu, ovlivnitelnost, způsob vzniku a dopady regionálních disparit, která jsou považována za základní atributy disparit.

Pokud jde o klasifikaci regionálních disparit, na současné úrovni poznání lze doporučit jako určující klasifikační hledisko hledisko věcné, se základním členěním na regionální disparity sociální, ekonomické a územní, ke kterému se také kloní většina renomovaných autorů.

Provedené analýzy prokázaly, že existence regionálních disparit je objektivním jevem, jehož specifickou stránkou je možnost nebo nemožnost ovlivňování jeho budoucího vývoje. Je zřejmé, že část disparit nelze ovlivňovat vůbec (zejména disparity fyzického charakteru). U ovlivnitelných disparit je vzhledem k jejich charakteru významné poznání, které z nich je žádoucí ovlivňovat a jakým směrem – jaký by měl být charakter vývoje disparity – konvergenční či divergenční.

Při ovlivňování vývoje disparity se jako nejučelnější jeví působení přímo na hnací síly způsobující disparitu, čímž lze mnohdy v různé míře ovlivnit i disparity s ní korelující.

Při využití navržené soustavy indikátorů regionálních disparit musíme tedy nejdříve zvážit, zda je daná disparita vůbec ovlivnitelná, zda ji potřebujeme ovlivňovat a pokud ano, jakým směrem.

Výše uvedené však bude účelné jen tehdy, pokud budeme schopni nalézt a charakterizovat takové regionální disparity, jejichž srovnávání má racionální smysl. Jen tak lze na území regionů analyzovat existující jevy a procesy s různými příčinami, dopady a možnostmi ovlivňování. Chápání racionality však může být v průběhu času různé.

Rozdílnost pohledů na klasifikaci kritérií pro popis a analýzu regionálních disparit, které nabízí teorie i praxe, zakládá poměrně širokou bázi variant metodických přístupů k regionálním disparitám, jejich pojetí a vyjádření indikátory a nás utvrzuje v názoru, že neexistuje pouze jeden objektivně správný postup. Je ale třeba brát v úvahu, že koncepty, které zejména v České republice a také v orgánech Evropské unie již získaly široký konsensus (Strategie udržitelného rozvoje ČR, Strategie regionálního rozvoje ČR, strukturální ukazatele EU atd.), jsou pro volbu systémové dekompozice disparit do úrovně deskriptorů a indikátorů vhodným vodítkem.

Ke zkoumaným metodám hodnocení regionálních disparit je třeba konstatovat že, všech sedm námi vybraných metod má svá pro a proti. K hodnocení regionálních rozdílů se nám jako nejvhodnější jeví využití bodové metody a metody normované proměnné, s jejichž pomocí jsme schopni poměrně rychle a kvalitně získat dostatečně hodnotné informace o vývoji regionálních disparit.

Je však možné konstatovat, že jako poměrně vhodné se nám jeví také metody škálování a metoda průměrné odchylky. Naopak za zcela nevhodné či poněkud zkreslující můžeme označit použití zbývajících dvou metod, tj. vzdálenosti od fiktivního bodu a souhrnného indexu. Z tohoto závěru se odvíjejí také orientace další fáze výzkumu metod hodnocení regionálních disparit.

Mezinárodní srovnání regionálních disparit vychází z přístupu Evropské unie k disparitám odvozenému z filosofie soudržnosti, která je jedním z klíčových principů a cílů Společenství a je pravidelně hodnocena Evropskou komisí.

Statistiky na národní úrovni i na úrovni Eurostatu obsahují řadu regionálních ukazatelů, avšak jejich naplnění konkrétními a aktuálními daty je v jednotlivých zemích značně odlišné. Srovnávání regionálních disparit ve zkoumaných zemích Evropské unie se proto v této průběžné výzkumné zprávě omezuje jen na vybraný soubor tzv. strukturálních ukazatelů a ukazatelů používaných pro hodnocení soudržnosti Evropské unie.

Analyzované země uplatňují různé přístupy k regionální politice a regionálním disparitám. Zatímco v Německu a Rakousku je hlavní váha intervencí přenesena na úroveň spolkových zemí, v Maďarsku, Polsku a na Slovensku ještě převládá centralizovaná exogenní orientace regionální politiky a to zejména proto, že finanční zdroje regionálního rozvoje pochází ve značné míře z unijního rozpočtu.

Řešení regionálních disparit je ve všech analyzovaných zemích podtextem a původním východiskem regionální politiky, avšak v Rakousku a Německu je již kladen silný důraz na endogenní faktory rozvoje, zvyšování potenciálu regionů a nespolehání se na realokaci národních nebo evropských zdrojů.

3.2 Další orientace výzkumu regionálních disparit

Další postup výzkumných prací je odvozen od plánu věcného a časového postupu jednotlivých etap prací na úkolu WD-55-07-1 „Regionální disparity v územním rozvoji ČR – jejich vznik, identifikace a eliminace“.

V roce 2009 bude do 31.3.2009 hlavní náplní prací řešitelského týmu aktivita A402b, jejíž základní obsahová charakteristika je uvedena výše.

Obsahově bude při dokončování aktivity A402b předmětem dalšího zkoumání regionálních disparit:

- v teoretických, metodologických a systémových otázkách:
 - prohloubení poznání regionálních disparit ve vztahu k teoriím regionálního rozvoje z hlediska příčin regionálních disparit a základních tendencí regionálního rozvoje,
 - rozpracování atributů regionálních disparit,
 - specifikace typů regionálních disparit jako základního hlediska jejich systémové dekompozice a klasifikace,
- v identifikaci, měření a vyhodnocování regionálních disparit:
 - systémová dekompozice regionálních disparit v České republice,
 - návrh deskriptorů a indikátorů pro identifikaci dle vymezených problémových oblastí (ekonomické, sociální, územní),
- v mezinárodním srovnávání regionálních disparit:
 - komparativní analýza pojetí, přístupů a využití regionálních disparit v regionálním managementu pěti středoevropských zemí (Polska, Slovenska, Maďarska, Německa a Rakouska),

Od 1.4.2009 do 31.12.2009 bude hlavní náplní prací řešení aktivity A403a zaměřené na rozpracování a ověření nástrojů pro sledování, hodnocení a eliminaci resp. zmírňování územních disparit a deskripce cest možného ovlivňování vývoje územních disparit prostřednictvím regionálního managementu (zejména prostřednictvím vypracovávaných rozvojových strategií a programů).

Obsahově bude řešení v této fázi výzkumných prací zaměřeno na vypracování modelů využití informací o regionálních disparitách a jejich komparaci s navrženou soustavou indikátorů pro sledování a hodnocení disparit v ČR a na identifikaci disparit, jejichž řešení by mělo být předmětem strategického plánování a programování na národohospodářské a regionální úrovni ČR.

Ověření uplatnitelnosti vypracovaných návrhů pro sledování a hodnocení regionálních disparit v ČR bude provedeno formou případových studií.

LITERATURA

- [1] ADAYLOT, P. *Regional and communal economy*, Paris:Economica, 1985
- [2] AYDALOT, P. (1985): *Régionale et Urbaine*, Paris: Economica.
- [3] AUFHAUSER, E., HERZOG, S., HINTERLEITNER, V. OEDL-WIESER, T., REISINGER, E. (2003). *Grundlagen für eine „Gleichstellungsorientierte Regionalentwicklung“*. Endbericht. Studie im Auftrag des Bundeskanzleramts, Abteilung IV/4. Wien: Institut für Geographie und Regionalforschung Universität Wien, 2003.
- [4] AMENDOLA, A. - CAROLEO, F.E. -COPOLLA,G. (2004): *Regional Disparities in Europe*. Discussion Paper Nr. 78. Salerno: Centro di Economia del Lavoro e di politica economica.
- [5] ARMSTRONG, H.W.: *European Union Regional Policy: Reconciling the Convergence and Evaluation Evidence*. In: Cuadrado-Roura,J., Pavellada,M. (eds.): *Regional Convergence in the European Union. Facts, Prospects and Policies*. Berlin: Springer-Verlag, 2002.
- [6] ARMSTRONG, H. – TAYLOR, J.: *Regional Economics & Policy*. Harvester Wheatsheaf, London, 1993.
- [7] BARRO, R., SALA I MARTIN, X.: *Economic Growth*, McGraw Hill, New York, 1995.
- [8] BERKA, K.: *Měření – pojmy, teorie, problémy*. 1. vyd. Praha: Academia, 1977.
- [9] BLAŽEK, J. – UHLÍŘ, D.: *Teorie regionálního rozvoje: nástin, kritika, klasifikace*. Karolinum, UK, Praha, 2002.
- [10] CUADRADO-ROURA, J.R.: *Regional Convergence in the European Union: From Hypothesis to the actual Trends*. The Annals of Regional Science, Springers-Verlag, 2001.
- [11] CUADRADO-ROURA - PARELLADA, M. (eds.): *Regional Convergence in the EU*. Springer, 2002.
- [12] CUFFARO, M. - CRACOLICI, M.F. - NIJKAMP, P.: *Measuring the Performance of Italian Regions on Social and Economic Dimensions*, 2007.
- [13] ČSÚ: *Krajské ročenky* [on-line]. 2007. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/krajske_rocenky>.
- [14] ČSÚ: *Regiony, města, obce*. [on-line] in: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/regiony_mesta_obce_souhrn
- [15] DE_NSRF (2008). FEDERAL MINISTRY OF ECONOMICS AND TECHNOLOGY. National Strategic Reference Framework for the EU Structural Funds in Germany 2007–2013 [on-line]. January 2008. Dostupné z: <<http://www.bmwi.de/BMWi/Redaktion/PDF/M-O/nationaler-strategischer-rahmenplan-englisch,property=pdf,bereich=bmwi,sprache=de,rwb=true.pdf> >.
- [16] DRAXL, P., SCHNEIDEWIND, P., DOWNES, R. BUCEK, M. (2004). *Evaluation of the Structure and System of Regional Management in Austria*. Vienna: Bundeskanzleramt, ösb Cconsulting.
- [17] EEA Integrated Assessment Portal. *The DPSIR framework used by the EEA*. [on-line]. 2007. Dostupné z: <http://integratedassessment.ew.eea.europa.eu/knowledge_base/Frameworks/doc101182>.

- [18] ESPON: *ESPON 3.1 Integrated Tools for European Spatial Development. Final Report A*. Bonn: Bundesamt für Bauwesen und Raumordnung, 2004.
- [19] EUROPEAN COMMISSION (2004). *A New Partnership for Cohesion: Convergence, Competitiveness, Co-operation – Third Report on Economic and Social Cohesion*, Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, COM/2004/107, 2004.
- [20] EUROSTAT. *General and regional statistics*. [on-line]. 2007. Dostupné z: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page?pageid=0,1136162,0_45572073&_dad=portal&_schema=PORTAL>.
- [21] EUROSTAT. *Structural Indicators Website* [online]. 2008. Dostupné z: <<http://ec.europa.eu/Eurostat/structuralindicators>>.
- [22] EVROPSKÁ KOMISE: *Rostoucí regiony, rostoucí Evropa. 4. zpráva o hospodářské a sociální soudržnosti*. Lucembursko: Úřad pro úřední tisky EK, 2007. ISBN 92-79-05700-7, 2007.
- [23] FARRUGIA, N., GALLINA, A.: *Developing Indicators of Territorial Cohesion*. Federico Caffé Centre Research Reports Nr. 1/2008.
- [24] FAZIO, G.; PIACENTINO, D.; VASSALLO E.: Regional Disparities and Public Policies in Italy: Some considerations in light of a performance analysis. ERSA conference paper No. 439 [online] dostupné na <http://www.ersa.org>, 2006
- [25] FELSENSTEIN, D., PORTNOV, B. A. (eds), *Regional Disparities in Small Countries*, (Advances in Spatial Science). 1st ed. Berlin:Springer, 2005. 333 s. ISBN: 3-540-24303-8.
- [26] FUENTE, A.: *Convergence across Countries and Regions. Theory and Empiries*. Instituto de Análisis Económico, 2002.
- [27] GAJDOŠ, P. - PAŠIAK, J.: *Regionálny rozvoj Slovenska z pohľadu priestorovej sociológie*. Bratislava: SAV, 2006.
- [28] HAMPL, M. A KOL.: *Regionální vývoj: specifika české transformace, evropská integrace a obecná teorie*, PřF UK, Praha, 2001.
- [29] HANČLOVÁ, J. – TVRDÝ, L.: *Classification of the Regions*. In: Ramík, J. et al.: *Multiregional and Regional Models*. VŠB-TU Ostrava, 2004.
- [30] HANDWÖRTERBUCH DER RAUMORDNUNG: Hannover: Akademie für Raumordnung und Landesplanung, 1995.
- [31] HLOUŠEK, J.: *Využití vícerozměrných statistických metod při hodnocení krajů*. [on-line] in: <http://www.agris.cz/etc/textforwarder.php?iType=2&iId=139319&PHPSESSID=d8>
- [32] HU_Concept: THE GOVERNMENT OF THE HUNGARIAN REPUBLIC. *National Regional Development Concept* [online]. Budapest: VÁTI, 1998. Dostupné z: <http://www.vati.hu/main.php?folderID=3105>, 1998
- [33] HU_NSFR: THE GOVERNMENT OF THE REPUBLIC OF HUNGARY. *The New Hungary Development Plan – National Strategic Reference Framework of Hungary 2007 – 2013* [online]. 2007. Dostupné z: http://tpik.elte.hu/file/MFT_angol.pdf, 2007
- [34] HU_Stat (2008). *Központi Statisztikai Hivatal* [online]. Dostupné z: <http://portal.ksh.hu>, 2008.
- [35] HUMMELBRUNNER, R., LUKESCH, R.: *Instruments to work with Social Systems in Regional Development*. Graz: ÖAR Regional Beratung, 2002.

- [36] JÍLEK, J.: *Metody mezinárodního srovnávání*. 1. vyd. Praha: VŠE, 1996.
- [37] KADEŘÁBKOVÁ, A. a kol.: *Proces konvergence v nových členských zemích EU*. Working paper CES VŠEM 6/2007. Praha: VŠEM. 2007, 68 s. ISSN 1801-2728
- [38] KAHOUN, J.: *Ukazatele regionální konkurenceschopnosti v České republice*. Working paper CES VŠEM 5/2007. [online]. Praha: VŠEM. 2007, 35 s. URL: <http://www.vsem.cz>
- [39] KLAASSEN, L.H. - VANHOVE, N.: *Regional Policy: A European Approach*. Avebury, 1987.
- [40] KOLEKTIV AUTORŮ: *Stručný statistický slovník pro hospodářské pracovníky*. 1. vyd. Praha: Svoboda, 1967.
- [41] KOMISE ES. *Sdělení Komise Rady a Evropského Parlamentu o přestupu strategie udržitelného rozvoje*. Brusel, 13.12.2005.
- [42] LESER, H. (ed.): *Diercke-Wörterbuch der Allgemeinen Geographie* 1. Braunschweig, 1993.
- [43] LIPSHITZ, G.: *Regional Disparities: The Canadian Case in the Theoretical Context*. 1995 <http://www.lib.unb.ca/Texts/CJRS/Fall95/lipshitz.htm>
- [44] MOLLE, W. *European cohesion policy*. 1st ed. Oxon:Routledge, 2007. 347 s. ISBN: 978-0-415-43812-4.
- [45] MYRDAL, G.: *Economic Theory and Under-developed Regions*. London, Gerald Duckworks, 1957.
- [46] NIJKAMP, P.: *Regional Development as Self Organized Converging Growth*. Amsterdam: Free University, 2007.
- [47] *Obnovená strategie EU pro udržitelný rozvoj*. Brusel: Rada Evropské unie, 2006. Dostupné z: <[http://www.cenia.cz/web/www/web-pub2.nsf/\\$pid/MZPMSFHD4PB3/\\$FILE/st_ur_eu_cs06.pdf](http://www.cenia.cz/web/www/web-pub2.nsf/$pid/MZPMSFHD4PB3/$FILE/st_ur_eu_cs06.pdf)>.
- [48] OECD: *Geographic Concentration and Territorial Disparity in OECD Countries*. OECD Publications Service, Paris, 2002.
- [49] OECD: *Geographic Concentration and Territorial Disparity in OECD Countries*. OECD Publications Service, Paris, 2003.
- [50] PELÁN, J. F., MARKOVÁ, L.: *Simplicistní model hodnocení konkurenceschopnosti regionů*. Sborník příspěvků z mezinárodní konference Liberecké ekonomické fórum 2007. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2007, s. 971 – 976. ISBN 978-80-7372-243-2.
- [51] PL_NSFR: MINISTRY OF REGIONAL DEVELOPMENT. *Poland National Strategic Reference Framework 2007 – 2013 in support of growth and jobs* [online]. 2006. Dostupné z: <http://www.funduszestrukturalne.gov.pl/NR/rdonlyres/733590C1-490B-4902-B242-42E946DC315B/21234/NSRF_140206r.pdf>.
- [52] PL_Strat: MINISTERSTWO ROZWOJU REGIONALNEGO. *Strategia Rozwoju Kraju 2007-2015* (National Development Strategy of Poland 2007 – 2015) [online]. 2006. Dostupné z: <<http://www.mrr.gov.pl/english/SRK/>>.
- [53] PRUŠVIC, D., VLACH, J.: *Jednotkové náklady práce – analýza vývoje a úrovně*. Praha: VÚPSV. 2006. ISBN 80-87007-11-5
- [54] RAPANT, P.: *Úvod do geografických informačních systémů*. Ostrava, HGF VŠB-TU, 2002. [on-line] in: <<http://gisak.vsb.cz/livecd/texty/UGIS.pdf>>.

- [55] REGIONAL DISPARITIES AND COHESION: *What Strategies for the Future. Study*. Brussels: European Parliament, 2007.
- [56] SACK, R.D., *Human Territoriality, In Theory and History*, 1st ed. Cambridge: Cambridge University Press, 1986. ISBN-10: 0521311802, ISBN-13: 978-0521311809.
- [57] SALA-I-MARTIN, X.: Regional Cohesion: Evidence And Theories Of Regional Growth And Convergence. *European Economic Review*. No. 40. London: ESAAE, 1996. s. 1325-1352. ISSN: 0014-2921.
- [58] SLOBODA, D.: Slovensko a regionálne rozdiely. Teórie, regióny, indikátory, metódy. Konzervatívny inštitút M.R. Štefánika, Bratislava, 2006.
- [59] Spěvák, V.: Národohospodářská poptávka a makroekonomická rovnováha. Working paper CES VSEM 4/2006. [online]. Praha: VSEM. 2006, 52 s. URL: <http://www.vsem.cz>
- [60] *Statistik Austria* [online]. 2008. Dostupné z: < <http://www.statistik.at/>>.
- [61] *Státní politika životního prostředí 2004-2010*. Praha: Ministerstvo životního prostředí, 2004. 56 s. ISBN 80-7212-283-5.
- [62] STRAT.AT: *Nationaler Strategischer Rahmenplan Österreich 2007-2013*. Wien: ÖROK, 2006.
- [63] *Strategie hospodářského růstu České republiky – souhrn*, Rada pro výzkum a vývoj, Praha, 2005, [on-line] in: <http://www.vyzkum.cz/FrontClanek.aspx?idsekce=13633>
- [64] *Strategie hospodářského růstu České republiky*, Rada pro výzkum a vývoj, Praha, 2005, [on-line] in: <http://www.vyzkum.cz/FrontClanek.aspx?idsekce=13633>
- [65] *Strategie regionálního rozvoje České republiky*. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj, 2000. Dostupné z: < <http://old.mmr.cz/upload/1090484712strategie.doc>>.
- [66] *Strategie regionálního rozvoje České republiky pro léta 2007-2013*. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj, 2006. 109 s. Dostupné z: http://old.mmr.cz/upload/files/Regionalni%20politika/SRR_dokument.doc,
- [67] *Strategie udržitelného rozvoje České republiky*, Praha: Ministerstvo životního prostředí, 2004. 59 s. Dostupné z [http://www.env.cz/AIS/web-pub.nsf/\\$pid/MZPISF7Z6L7V/\\$FILE/SUR%20ČR_FINALlistopad2004.pdf](http://www.env.cz/AIS/web-pub.nsf/$pid/MZPISF7Z6L7V/$FILE/SUR%20ČR_FINALlistopad2004.pdf),
- [68] SZALÓ, P.: *Regional Development. Regional development task for the coming years*. Budapest: VÁTI, 2002.
- [69] TIEPOH, M.G.N. - DRESSLER, J. - BURNS, M.: 6. *Regional Disparity*. New Rural Economy Project, Phase 2. The Canadian Rural Revitalization Foundation, September, 2004.
- [70] TONDL, G.: *Neue Impulse für die österreichische Regionalpolitik durch die EU-Strukturfonds*. IEF Working Paper Nr. 19. Mai 96, WU Wien, 1996.
- [71] VANHOVE, N.: *Regional Policy: A European Approach*. 3rd ed. Aldershot: Ashgate, 1999.
- [72] VITURKA, M.: *Konkurenceschopnost regionů a možnosti jejího hodnocení*. Politická ekonomie, č. 5/2007.
- [73] VORAUER, K.: *Europäische Regionalpolitik-Regionale Disparitäten*. Münchener Geographische Hefte, 1997. ISBN 3-932820-01.

- [74] WISHLADE, F., YUILL, D. (1997): *Measuring Disparities for Area Designation Purposes: Issues for the European Union*. Regional and Industrial Policy Research Paper Number 24. [online]. Glasgow: European Policies Research Centre, 1997. URL: http://www.eprc.strath.ac.uk/eprc/Documents/PDF_files/R24MeasDispforAreaDesignPurposes.pdf
- [75] ZAMRAZILOVÁ, E.: Přímé zahraniční investice v ČR: makroekonomické souvislosti. Working paper CES VŠEM 7/2006. [online]. Praha: VŠEM. 2006, 61 s. URL: http://www.vsem.cz/data/docs/gf_WPNo706.pdf